

*Тарарай Олеся,
Національний університет «Острозька академія»*

ПРОБЛЕМА ТРАНСКРИБУВАННЯ У РОЗМОВНИКУ ЯК ВИДОВІ ІДЕОГРАФІЧНОГО СЛОВНИКА

У статті представлено проблему транскрибування у розмовнику як видові ідеографічного словника на основі аналізу російсько-англійських розмовників.

Ключові слова: російсько-англійський розмовник, транскрипція, артикуляційні особливості, фонетичний знак.

В статье представлено проблему транскрибирования в разговорнике как виде идеографического словаря на основе анализа русско-английских разговорников.

Ключевые слова: русско-английский разговорник, транскрипция, артикуляционные особенности, фонетический знак.

The article presents the problem of transcribing in the phrase book as a kind of idiographic dictionary on the basis of the analysis of Russian-English phrase books.

Key words: Russian-English phrase book, transcription, articulation peculiarities, phonetic symbol.

Незважаючи на те, що з моменту створення першої типологічної класифікації словників пройшло вже більше 65 років, словник-розмовник досі залишається на периферії вітчизняної теорії лексикографії. Про це свідчить той факт, що у спеціалізованих словниках відсутнє визначення цього поняття. Воно трактується лише у загальних енциклопедичних та тлумачних словниках як посібник для спілкування з іноземцями – двомовний або багатомовний зразок діалогу на визначені, зазвичай щоденні теми, із короткими словничками. Обмеженими також є дані, що класифікують словники-розмовники. Цінні відомості про словники-розмовники містять праці В.Г. Гака, Є.Е. Біржакової, О.С. Мжельської, Н.В. Дубиніної, Н.І. Кузьміної, Н.К. Нікольського, А.П. Карпова і П.К.Симонії.

Мета та завдання дослідження. Мета даної роботи полягає у дослідженні російсько-англійських розмовників з метою аналізу та порівняння способів транскрибування.

Об'єктом дослідження є двомовні російсько-англійські розмовники.

Предметом дослідження є способи транскрибування у російсько-англійських розмовниках.

Безперечно, метою розмовника є сприяння читачеві якомога більше полегшити спілкування іноземною мовою. Це, безумовно, включає і аспект вимови. Оскільки розмовник як вид ідеографічного словника є передусім орієнтованим на тих, хто не володіє мовою або має лише базові знання та навички, упорядники використовують переважно алфавіт рідної мови користувача та загальні фонетичні позначки для передання наголосу чи довготи звука.

Під час транскрибування англійських фраз за допомогою кирилиці, варто враховувати наступні фактори: 1) звуки, що звучать подібно до українських (російських) відповідників, проте не співпадають повністю; 2) проблема дифтонгів, що містять у собі елемент [ə]; проблема носового приголосного [ŋ]; 3) проблема губно-губного сонанта [w]; 4) проблема міждентальних фрикативів [ð], [θ]. Якщо основні артикуляційні особливості більшості приголосних звуків англійської мови співпадають із артикуляційними особливостями їх відповідників в українській, то голосні звуки є більш проблемними під час транскрипції. Зокрема, звук [ɛ] за вимовою є середнім між звуком, наприклад, у слові льон, і звичайним [e]. Якому віддати перевагу? Упорядники усіх проаналізованих online-розмовників надали перевагу другому варіантові, зокрема Русско-английский разговорник на www.homeenglish.ru/Phrase-booktamozhn.htm містить транскрипцію лексеми «purpose» у вигляді варіанту «пэ:пэс». Мини-разговорник на сайті www.2uk.ru/slang/slang1 паралельно містить варіант [o:]: reserve [ризо:в] Проте у розмовнику Русско-английский разговорник Сорокина подібні слова транскрибуються за допомогою російської літери [ё], що за артикуляцією є також подібною до [ɛ]: terminal [тё:минл].

Питання транскрипції слів типу only, overnight, hotel. Усі розмовники надають перевагу варіанту [ou] над [eu], транскрибуючи подані слова, як [оунли], [оувенайт], [хоутел]. Дифтонги у словах типу there, where транскрибуються як [ea] ([эа]). Слова типу sure протранскрибовані як [шуе], за винятком розмовника Русско-английский

разговорник на сайті audio-class.ru/razgovornik/phrasebook-beginner.html. Упорядники цього розмовника орієнтуються перш за все на вимову General American. Саме тому таке слово, як *sure*, наприклад, протранскрибоване ними як [шуа]. Крім того, у цьому розмовнику приголосний [p] подається у транскрипції як обов'язковий у всіх випадках (зважаючи на ротованість у General American), а слова із коротким [o] типу *got* транскрибуються за допомогою [a]: [гат].

Звук [ŋ] найчастіше відповідає в англійській мові на письмі буквосполученню *ng*. Саме тому упорядники розмовника Русско-англійський разговорник на сайті audio-class.ru/razgovornik/phrasebook-beginner.html вдалися до транслітерації цього буквосполучення під час транскрибування: *talking* [токинг]. Упорядники інших розмовників передали [ŋ] або через подвоєння звука [н]: *staying* [стэйинн], або, як у розмовнику Русско-англійський разговорник на www.homeenglish.ru/Phrase-booktamozhn.htm, просто через звук [н].

Губно-губний сонант [w] за артикуляцією нагадує український звук [в], наприклад, у слові *ковпак*. Проте доцільніше передавати англійські слова через сполучення звука [у] та наступного голосного: *wish* [уиш], що і зробили упорядники всіх аналізованих розмовників.

Найпроблемнішим питанням постає передання фрикативних міжзубних звуків [θ] і [ð]. Упорядники розмовника Русско-англійський разговорник на www.homeenglish.ru/Phrase-booktamozhn.htm пропонують наступний варіант – це трансформація [ð] в [з], а [θ] у [ф]: *this* [зис], *anything* [энифин]. Упорядники розмовника Русско-англійський разговорник на сайті audio-class.ru/razgovornik/phrasebook-beginner.html перед таблицею із поданими фразами, перекладом та транскрипцією коментують особливості артикуляції цих звуків та позначають [ð] як [З], а [θ] як [С]. Така сама стратегія була обрана і під час впорядкування розмовника Русско-англійський разговорник Мини-разговорник на сайті www.2uk.ru/slang/slang1 максимально спрощує завдання своїм користувачам, передаючи ці звуки як відповідно [з] і [с]: *this* [зис] *think* [синнк].

Таким чином, звертаючи увагу на досвід упорядників проаналізованих розмовників, ми визначили наступні особливості транскрипції у розмовнику:

- вимова слів передається за допомогою кирилиці та фонетичних знаків на позначення наголосу та довготи звука;

- звук [ɛ] передається за допомогою буквосполучення [ьо], що є близьким до російського [ё]; для транскрипції слів типу hotel використовується [ou], для слів типу sure – [ye], there – [ea];
- звук [ŋ] транскрибується як [нн];
- звук [w] передається через [y];
- звук [ð] транскрибується як [з], а [θ] як [с].

Література:

1. Русско-Английский разговорник [Электронный ресурс] – Режим доступу: <http://www.homeenglish.ru/Phrase-book.htm>
2. Русско-английский Разговорник [Электронный ресурс] – Режим доступу: <http://audio-class.ru/razgovornik/phrasebook>
3. Русско-английский разговорник [Электронный ресурс] – Режим доступу: <http://www.study.ru/support/phrasebook/>
4. Русско-английский разговорник [уклад. Г.А. Сорокин, Г. Хеджен, А.О. Кувалдин]. – М.: Русский язык, 1986.